

VÍZPART

XVII.
ÉVFOLYAM
3. SZÁM
2008.
SEPTEMBER

ALSÓ-TISZA VIDÉKI KÖRNYEZETVÉDELMI ÉS VÍZÜGYI IGAZGATÓSÁG – WWW.ATIKOVIZIG.HU

Takarítsuk együtt vízpartjainkat!

2008. május 30-ra
a Vízügyi és Környezetvédelmi
Központi Igazgatóság, valamint
az ország 12 környezetvédelmi
és vízügyi igazgatósága
a Magyar Turizmus Zrt.-vel közösen
országos szemétszedési
akciót hirdetett meg.
A „Takarítsuk együtt
vízpartjainkat” akció
a „2008 a Vizek Éve” program-
sorozat keretében zajlott.

Az Atikövíz esetében azonban a természet közbeszólt. A május 30-i szemétszedési akciót a Tisza emelkedő vízszintje, valamint a folyamatos esőzések miatt a szegedi igazgatóságnak sajnálatos módon egy későbbi időpontra kellett halasztania. Az akciót végül 2008. július 4-én bonyolította le az Atikövíz Szeged belvárosi szakaszán.

A felhívásra mintegy 60-70-en jelentkeztek. Az önkéntesek, más szervezetek és cégek képviselői, valamint az Atikövíz dolgozói a szegedi hajóállomáson és az Árvízi emlékműnél kaptak zsákokat, kesztyűt és kezdhették meg a szemétszedést a két gyülekezési pont közötti szakaszon.

Akad a folyóparton mindenféle hulladék: konzerv és fémdobozok, üvegek,

pillepalackok, ruhadarabok, papír, nejlon, gumi. Széles volt a „választék”. A hulladék nem csak a folyó „hordalékaként” kerül a vízpartra, hanem egyesek (többek!) által felelőtlenül hátrahagyott szemét is csúfítja a Tisza-folyó partját. Az évről évre növekvő hulladékmennyiség csökkenéséért mi is tehetünk. Erre szeretne volna felhívni az Atikövíz a szemétszedési akció megrendezésével a figyelmet.

A felhívásra megjelent lelkes csapatnak köszönhetően a Tisza-part szegedi belvárosi szakasza körülbelül másfél óra alatt tisztult meg a szemétáradattól.

A rendezvény fő támogatója a Szegedi Környezetgazdálkodási Nonprofit Kft. volt. Az akcióhoz a cég ingyen bocsátott rendelkezésre szemeteszsákokat és konténeret, valamint gondoskodott az összegyűjtött, nagy mennyiségű hulladék elszállításáról is.

Köszönetünket szeretnénk kifejezni mindazoknak, akik megjelentek vízpart-takarítási akciónkon és aktívan részt váltak abban, hogy tisztább legyen Szeged egyik legszebb része, a Tisza-part.

(Részletesebb képes összefoglaló internetes oldalunk, a www.atikovizig.hu „Hírek – Közlemények” rovatában.)

Nagyszöllősi Nóra

Vajdasági látogatók Szegeden

A Vajdaság Tartományi Kulturális Műemlékvédelmi Intézet vezetői, mr. Mirjana Djekić néprajzkutató, Jelena Filipović építész, Sava Stražmešterov építész, Svetlana Bakić építész és a VOJVOVINE vállalat szakemberei, Mickei János, Mira Šogorov, Mira Dedić és Nedeljka Srećkov 2008. augusztus 6-i magyarországi látogatása során megtekintette az Atikővizig működési területén lévő Vízügyi Történeti Emlékhelyet Szegeden, valamint a Szentesi szivattyútelepet.

Előzetes bejelentkezésüknek eleget téve igazgatóságunk kalauzolta el a nyolctagú csoportot.

Az idő rövidege ellenére Miklós János és Szabó Zoltán részletes ismertetései tették emlékezetessé látogatásukat.

Segítségüket és az itt szerzett élményeket levélben köszönték meg. A levél magyar fordításban:

„Szakcsoportunk nevében szívélyesen megköszönjük a nekünk szentelt figyelmet szegedi látogatásunk alkalmából. Az Önök jó szervezése nélkül lehetetlen lett volna megismerkedni a Tisza erre a területre eső rendszerével. Reméljük, hogy a jövőben is együttműködünk.

Szívélyes üdvözléssel,

mr. Djekić Mirjana etnológus konzervátor

Tartományi Kulturális Műemlékvédelmi Hivatal
Újvidék, 2008. augusztus 12.”

Marjanovic Dusan

Kitüntetések augusztus 20. alkalmából

Szabó Imre környezetvédelmi és vízügyi miniszter az augusztus 20-i állami ünnep alkalmából augusztus 19-én köztársasági elnöki kitüntéseket és miniszteri elismerő okleveleket adott át a tárca és háttérintézményei munkatársainak, illetve más, a környezet- és természetvédelem területén kiemelkedő teljesítményt nyújtó szakembereknek a budapesti Hagyományok Házában. Ezen a napon igazgatóságunk két munkatársát is a színpadra szólíthatták.

Közel négy évtizedes vízügyi szolgálata, különösen az árvízvédekezés, belvízvédekezés, vízminőségi kárelhárítás, valamint a környezetvédelem területén végzett kiemelkedő munkája elismerésül

résül Tripolszky Imrének, az Alsó-Tisza vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság vízkár-elhárítási osztályvezetőjének Szabó Imre miniszter javaslatára a köztársasági elnök a Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt kitüntetést adományozta.

Az igazgatóságnál több évtizeden át végzett kiemelkedő munkája elismeréseként Tar Mihály gondnoknak, az Alsó-Tisza vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság munkatársának Szabó Imre környezetvédelmi és vízügyi miniszter Miniszteri Elismerő Oklevelet adományozott.

Szívből gratulálunk mindkét kollégának az elismeréshez!

2008. augusztus 21–23. között a Szegedi Nemzeti Kajak-kenu és Evezős Olimpiai Központ területén (korábbi nevén: gróf Széchenyi István Evezős és Kajak-kenu pályán, közismert néven: a Maty-éren) rendezték meg a Magyar Köztársaság 109. Országos Evezős Bajnokságát.

A nemzeti olimpiai sportcentrum bejáratánál álló Evezős szobor (Tápai Antal szobrászművész 1981-ben készült alkotása) talapzatán található dr. Simády Béla Álami-díjas mérnöknek, az Ativízíg egykori igazgatójának, az evezős pálya megálmodójának és Soós Istvánnak, mindenki szeretett és tisztelt Pista bácsijának, a szegedi evezés feltámasztójának emléktáblája. E két említett – és felújított – tábla közé most egy harmadik is odakerült.

A Szegedi Nemzeti Kajak-kenu és Evezős Olimpiai Központ, az Alsó-Tisza vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, valamint magánadomány hozzájárulásával elkészült a dr. Breinich Miklós nevével feltüntetett márványtábla, melynek leleplezésére az országos evezős bajnokság második napján, a Magyar Evezős Szövetség elnökségi ülését követően került sor.

Dávid Imre, a MESZ elnöke, a MOB tagja avatóbeszédében méltatta a 2007-ben elhunyt dr. Breinich Miklóst, a MESZ egykori elnökét (1974–1989), tiszteletbeli elnökét (1990–2007), az evezős pálya megvalósulásának fő támogatóját, a Vízügyi Sport Club tiszteletbeli és örökös tagját.

„Az Országos Vízügyi Hivatal első elnökhelyetteseként is maradandót alkotott a vidéki vízügyi sportegyesületek létrehozásának és működésének támogatásában, dr. Simády Bélával közösen a szegedi Maty-éri nemzetközi evezőspálya, továbbá a Vencei-tavi evezős versenypálya, a szolnoki kajak-kenu pálya, a tatai Öreg-tavi evezőspálya létrehozásával és a Ráckevei (Sorok-

Emléktáblaavatás és megemlékezés a Maty-éren

sári)-Dunán a csepeli versenyzési lehetőségek javításával.

Az evezős sportot Magyarországon meghonosító gróf Széchenyi István művének méltó folytatója ő.”

Az emléktábla avatását követően az Alsó-Tisza vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, a Magyar Evezős Szövetség, a Csongrád Megyei Evezős Szövetség, a Szegedi Vízügyi Sportegyesület és a Szegedi Vízisport Egyesület koszorút helyezett el.

Ezen az ünnepségen emlékeztünk meg az életének 74. évében hosszú, végig csodálnivaló türelemmel viselt, súlyos betegség következtében eltávozott Oláh Ernőről, a Magyar Evezős Szövetség Bíróbizottságának volt tagjáról, az Alsó-Tisza vidéki Vízügyi Igazgatóság 1972–1988 közötti munkatársától. Az itt eltöltött évek alatt az igazgatóság hírközlésvezetője, majd a Műszaki Biztonsági Szolgálat vezetője, illetve a versenyek időszakában a Maty-éri evezős és kajak-kenu pálya vezetője volt.

Dr. Breinich Miklós (1924–2007)

A magyar vízügyi szolgálat egyik – évtizedeken át meghatározó munkásságot kifejtő – vezetője volt. Általános mérnöki oklevelét 1947 decemberében szerezte meg a Budapesti József Nádor Műszaki Egyetemen.

Szakmai pályafutását 1948-tól a Duna-völgyi Ár- és Belvízvédelmi Társulatnál kezdte, majd a társulatok államosítását követően az 1948-ban megalakított Országos Vízgazdálkodási Hivatal öntözési osztályához került, ahol – szolnoki, gyulai és debreceni kirendeléssel – az alföldi öntözések építkezéseinél dolgozott. Az OVH intézménye – az 1950-beli átszervezését követően – a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium XIII. főosztályaként működött to-

vább, s kezdetben ennek a Víziutak és kőköttők osztályán, majd a Nagylétesítmények osztályán, mint műszaki ellenőr foglalkozott a tiszalöki vízlépcső talajvízszint-süllyesztési s a Keleti-főcsatorna építési munkáival.

Az 1953-ban megalakult Országos Vízügyi Főigazgatóság Nagylétesítmények főosztályán dolgozott hasonló munkakörben, majd 1955-től a Vízügyi Nagylétesítményeket Beruházó Vállalat (VIZIBER) alkalmazásában állt. Nagy építési munkák – az említett Keleti-főcsatorna, a Borsodi Regionális Vízmű, valamint a Dél-pesti Ipari Vízmű – műszaki ellenőrzését végezte.

1958-tól újra az Országos Vízügyi Főigazgatósághoz került, ahol a magyar–csehszlovák közös dunai vízlépcsőrendszer előkészítésével foglalkozott. 1961-ben megbízást kapott az OVF Vízépítőipari főosztályának, valamint a területi vízügyi igazgatóságok termelési osztályainak megszervezésére. 1962-ben kinevezték az OVF főigazgató-helyettesévé, majd a főigazgatóság átszervezésekor, 1968-ban az Országos Vízügyi Hivatal elnökhelyettesévé. 1972-ben az OVH első elnökhelyettese lett. Innen vonult nyugállományba 1988-ban.

Elnökhelyettesi tevékenysége alatt részt vett több nagy árvédekezési munka központi irányításában (1965 – Duna, 1970 – Tisza és Körös-völgy stb). 1965-ben az árvédekezésben végzett munkájáért, mint kormánybiztoshelyettes a Munka Vörös Zászló Érdemrendjét kapta meg.

Foglalkozott az öntözés, a vízrendezés és folyamatszabályozás központi irányításával, a vízgazdálkodás távlati fejlesztési célkitűzéseinek meghatározásával, műszaki fejlesztési és közgazdasági kérdésekkel. Irányította a Kiskörei vízlépcső s a hozzá kapcsolódó főcsatornák megvalósítási munkálatait.

1976. május 10-én egyetemi doktori címet szerzett a vízgazdálkodás szaktudományban, a „Kiskörei tározó többcélú optimális hasznosítása” témakörben. Számos cikket jelentetett meg szakmai folyóiratokban. Ezek jelentős része az árvízi és belvízi védekezésekről, a Kiskörei vízlépcső és tározó, valamint a dunai vízlépcsőrendszer műszaki és gazdasági kérdéseivel foglalkozott. Társzerzőként részt vett a Mérnöki Kézikönyv vízerőmű-fejezetének, valamint a Vízérőhasznosítási Műszaki Értelmező Szótár megírásában. Egyik főszerkesztője volt az 1970-ben megjelent Vízgazdálkodási Lexikonnak. (Folytatás a 4. oldalon)

Dr. Breinich Miklós (1924–2007)

(Folytatás a 3. oldalról)

Széleskörű nemzetközi tevékenységet folytatott, részt vett a Duna Bizottság munkájában, az ENSZ, az UNESCO és az EGB keretében folyó vízgazdálkodási bizottságokban. Több éven át az EGB Vízgazdálkodási Bizottságának alelnöke volt. Az UNESCO Nemzetközi Hidrológiai Dekádjának magyar nemzeti bizottsági elnöke volt. 1978–1981 között kormány meghatalmazottként irányította a Magyar–Csehszlovák Vízlépcsőrendszer műszaki előkészítő munkáit.

Ugyancsak kormány meghatalmazottként sok éven át vezette a Magyar–Csehszlovák, a Magyar–Jugoszláv, a Magyar–Szovjet (Ukrán), és a Magyar–Román Közös Hátvízi Bizottságokat. 1962-től kezdődően vett részt a közép- és felsőfokú vízügyi

szakoktatásban, évekig adta elő „Vízépítés” című tárgyat a Vízépítési Technikumban és a Vízmesteriskolán, s „Építéstan” címmel négykötetes jegyzetet írt a bajai Vízgazdálkodási Főiskola számára.

Tudományos közéleti tevékenységére jellemző, hogy tagja volt az MTA Mezőgazdasági Üzemi Vízgazdálkodási Bizottságának, a Hajózástudományi Albizottságának, a Budapesti Műszaki Egyetem Építőmérnöki Kar Tanácsának, az UNESCO Nemzetközi Hidrológiai Program Magyar Nemzeti Bizottságának, a Hidrológiai Társaságnak, valamint a Magyar Olimpiai Bizottságnak. Munkásságát az évek során több kormánykitüntetéssel ismerték el.

(Forrás: Mérnök Újság 2007 augusztus–szeptemberi szám)

Kemény László

Öt hónap alatt, határidőre lett készen

115 éve épült a szentesi szakaszmérnökség székháza

1885-ben Szentes székhellyel megalakult a Körös–Tisza–Maros Ármentesítő és Belvízszabályozó Társulat, amelynek főigazgatójává Fekete Márton vármegyei főjegyzőt választották. A társulat hivatala részére átmenetileg kibérelték Szeder Jánosnak a Kurcza-parti utcában lévő házárt (ma Tóth József utca). Fekete Márton kezdetől fogva szorgalmazta az állandó, központi székház létesítését, amely alkalmas a környező szakaszigazgatóságok befogadására is.

A társulat központi választmánya 1892. október 20-án határozatot hozott az Úri Kaszinó Templom utcai (ma Kiss Bálint u. 13.) régi épületének megvételéről, egyben kimondta, hogy a telekre új székházat építenek. A tervek és a költségvetés elkészítésére Makay Endre építész – a szentesi megyeháza, a református bérház és az Úri Kaszinó (ma zeneiskola) tervezőjét – kérték fel. A tervek 1893 tavaszára elkészültek – az építés költségét 35 ezer forintra irányozva elő. A földszintes saroképületre kiírt pályázat meghatározta, hogy a székháznak 1893. szeptember 20-ig teljesen el kell készülnie.

A legkedvezőbb ajánlatot íj. Kovács János helybeli építőmester tette, aki április közepén megkezdte a munkát. A helyi újság június 25-én már arról számolt be, hogy: „Az épülő díszes központi háznál az

építési munka annyira előrehaladt, hogy a fedél a jövő hét folyamán a falakra kerül. A szép nagy épületkomplexus egyik díszes városunknak. „Az építkezési vállalkozónak sikerült tartania a határidőt, így az ármentesítési hivatalok szeptember végén beköltözhetnek az új székházba.

A társulat központi szervei mellett helyet kaptak az épületben a Kunszentmárton–mindszenti szakaszigazgatóság hivatalai is. „A nagyarányú épület célszerű berendezésénél fogva teljes tűzbiztonságot nyújt a társulat minden néven nevezendő értékeinek, amelynek a pénztár, irattár, de főleg a nagy értéket képviselő térképek és birtokívek” – írta a korabeli sajtó. Az épület 1948 óta az Ármentesítő Társulat jogutódjának, az Alsó-Tisza vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság Szentesi Szakaszmérnökségének ad helyet.

Labádi Lajos levéltáros

Kinevezés

Dr. Kozák Péter, a Vízügytőfejlesztési osztály vezetője 2008. június 27-én a bajai Eötvös József Főiskola dékánjától címzetes főiskolai docensi kinevezést vehetett át. Kollégánk a műszaki fakultáson végzett oktatói és a főiskolai diplomázóknak biztosított konzulensi munkájának köszönhetően kapta az elismerést. Munkájához további jó egészséget és kitartást kívánunk.

PR-felelősök találkozója Miskolcon

A környezetvédelmi és vízügyi igazgatóságok PR-felelősei ez év elején megismerhették új PR-vezetőjüket, a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság (VKKI) munkatársát, Galambos Tamást.

Első közös PR-értekezletünket idén májusban tartottuk. Itt került szóba a régi PR-találkozók felelevenítésének kérdése is, hiszen Boros István kollégánk, az egykori Országos Vízügyi Főigazgatóság PR-munkatársának váratlan halálával a PR-találkozók szervezése is megszűnt. Ezt a régi hagyományt szerettük volna újra feleleveníteni.

A találkozóra 2008. szeptember 3–5. között került sor Miskolcon. A házigazda szerepét az Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság PR-munkatársa, Csont Csaba kollégánk töltötte be. A találkozón részt vett Galambos Tamás, a VKKI PR-tanácsadója, Venczel Éva és Kovács Lajos – szintén a VKKI tanácsadói –, a 12 környezetvédelmi és vízügyi igazgatóság és az esztergomi Duna Múzeum PR-felelősei.

Az első napi megbeszélést bemutatózásokkal kezdtük, hiszen körünkben üdvözölhettünk két új PR-es kollégánót – Heid Petra és Pálfiné Bíró Szilvia személyében –, akik a pécsi Dédukövizig munkatársai. A bemutatkozásokkal együtt mindenki beszámolt a kövizigek Duna-napi rendezvényeiről, a vízpartkarítási akciók sikerességéről, tapasztalatairól, valamint az éppen aktuális helyi eseményekről.

A következő téma a reklámkampányok, PR-filmek, PR-anyagok kérdése volt. A PR-filmek kapcsán némi „vita” alakult ki a résztvevők között, hiszen mindenki a saját megközelítéséből értelmezte a PR-film fogalmát, s vetette fel javaslatait. Egyezségrre kellett jutni, hogy milyen jellegű PR-film elkészítése lenne a célszerű mind a vízügyi ágazat, mind a kövizigek szempontjából.

A nap levezetésékeppen házigazdánk körbevezetett minket Miskolc belvárosában. (Folytatás az 5. oldalon)

PR-felelősök találkozója Miskolcon

(Folytatás a 4. oldalról)

Érintettük a helyi nevezetességeket, például a 2005-ben kialakított új sétateret, a Szinva-teraszt, mely a városban keresztül folyó Szinva patak partján található, s amiről nevét is kapta.

A következő napi PR-értekezlet programja igencsak színes volt. A Nemzeti Fejlesztési Tervvel és az Új Magyarország Fejlesztési Tervvel kapcsolatos feladatokról hallhattunk előadást Káli Andreától, a KvVM Fejlesztési Ügynökség PR-referensétől. Az előadás után az ezzel kapcsolatos kommunikációs tapasztalatok eszmecsereje következett, valamint a pályázatok során felmerülő feladatainkkal kapcsolatos kérdésekre is választ kaphattunk. A kövízgek és a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium közötti kommunikációs kapcsolat szorosabbá és rugalmasabbá tételéhez járult hozzá konzultációnk a KvVM Kommunikációs Főosztály Sajtóirodájának sajtófőnökével, Olt Boglárkával.

Hasznos volt ez a találkozás mindannyiunk számára, hiszen időnként problémákba ütköztek a PR-es kollégák a minisztériummal való kapcsolatartás során. Ez az alkalom lehetőséget teremtett a két szervezet közötti kommunikációs problémák megbeszélésére, ötletekkel, javaslatokkal igyekeztünk megoldást találni az akadályok elhárítására. Harmadik előadónk, Balázs Mária, az MTI Borsod-Abaúj-Zemplén megyei tudósítója volt, aki az árvízi kommunikáció tapasztalatai-

ról beszélt. Beszámolója révén betekintést nyerhettek a vízügyi ágazat PR-munkatársai abba, hogy a média szemszögéből mi is a „hír”, milyen eseményekre kíváncsiak, minek van „hírértéke” krízis idején, illetve „békeidőben”.

Délutáni értekezletünk vendége Kóthay László vízügyi szakállamtitkár volt. Előadásában többször is hangsúlyozta a PR-esek feladatának jelentőségét, s rávilágított annak fontosságára, hogy a PR-felelősöknek rálátásuk legyen a kövízgek minden jelentősebb eseményére, feladatára.

Ez az álláspont nyilvánult meg a szakállamtitkár tájékoztatásában is, miszerint az új vízügyi stratégiában – melyet a Magyar Tudományos Akadémia munkatársai dolgoznak majd ki – a nyilvánosság nagy szerepet kap. Felvázolta a kövízgek PR-felelőseivel szemben támasztott, jövőbeni elvárásait is. Lehetőség adódott a találkozó végén, hogy feltegyük kérdéseinket a szakállamtitkárnak, aki készséggel válaszolt is azokra.

A harmadik, s egyben utolsó napra sem fogyatkozott a megbeszélésre szánt kérdések, témák száma. Az első fontos napirend az aktuális Víz Keretirányelv társadalombevónása volt, melyben a PR-eseknek igen nagy feladat jut. Mindenki beszámolt az ezzel kapcsolatos tapasztalatairól, az eddig megtett lépésekről, illetve a jövőre vonatkozó feladatokat is megbeszéltük. Szintén fontos téma volt a vízügyi honlapok szerkezetének egységesítése és a honlapkezelés szabályának kérdése is. E téma

már korábbi megbeszéléseken is sarkalatos pont volt, de a miskolci találkozón lehetőség nyílt ennek bővebb tárgyalására is. Ez ismét vitaindítónak bizonyult, hiszen ahány kövízig, annyi féle weboldal, s így nehéz volt dűlőre jutni az ezzel kapcsolatos főbb kérdésekben. De egy dologban mindenki véleménye egyezett: az egyéges formát meg kell teremtenünk, hogy láthatóvá váljék a vízügyi ágazat összetartása, összetartozása.

A háromnapos PR-találkozó igen eredményesnek bizonyult, hiszen alkalmuk volt olyan témákat is megbeszélniük a munkatársaknak, melyekre az évenként egyszer-kétszer megrendezett PR-megbeszéléseken az idő rövidsége miatt nincsen lehetőség. Mindannyian konzekvenciaként vonhattuk le azt a tényt, hogy rendkívül fontos volt a találkozó csapatépítő jellege is, ami mindenkor hasznos lehet a közösségünk számára, hiszen munkánk során csak egymás segítségére, tapasztalatára támaszkodhatunk.

Rendkívül pozitív találkozásnak ítéltük a szakállamtitkárral a megbeszélésünket, hiszen közvetlenül érezhettük, hogy feletteszünk vezetője is fontosnak, s nem elhanyagolható momentumnak tartja munkánkat.

Köszönet Galambos Tamásnak, mert közbenjárásával lehetővé tette, hogy újra életre keljenek a PR-találkozók, valamint köszönjük a szervezést és a házigazda szerepét Csont Csaba kollégáknak!

Nagyszöllősi Nóra

Védekezési biztonság 243 km²-en Fejlesztés a Torontáli öblötben

A KEOP 2007–2013-as programozási időszakában lehetőség nyílik az állami tulajdonú árvízvédelmi művek fejlesztésére kétfordulós, meghívásos pályázati konstrukció keretében. Igazgatóságunk – élve a lehetőséggel – projektjavaslattal állt elő, amely a Tisza bal parti és Maros bal parti töltése bel- és külterületi szakaszait, valamint a gátórházi infrastruktúrát és egyéb védelmi létesítményeit érinti a Torontáli öblötben. Ezen öblöt összesen 243 km² kiterjedésű, jelentős része mélyártéri, így az ország legmélyebb fekvésű területét védő árvízvédelmi rendszer kiépítése az előírt szintre – elengedhetetlen. A védekezési biztonság növelése a projekt hatásterületén a védvonalak és a hozzá tartozó védelmi infrastruktúra védelmi képességének fokozásával lehetséges. A fejlesztés megvalósításával az árvíz kár ellen védett lakosság aránya nőni fog.

Igazgatóságunk projektjavaslata támogatást kapott, s a támogatási szerződés végére 2008. július közepén odakerült az aláírás.

A döntés 100 %-os támogatási konstrukciót jelent. Az első fordulóban elnyert összeg – 53 412 000 Ft – a megvalósításhoz szükséges engedélyes tervek és tanulmányok elkészítését teszi lehetővé.

Árvízvédelmi művek

A magassági hiányos töltésszakaszokon szükséges az előírt koronamagasság kiépítése. A töltéskoronán a burkolt út kiépítésével megszűnnek a magassági hiányos szakaszok.

(Folytatás a 16. oldalon)

Bemutatjuk a csongrádi partfal rekonstrukciós projektjét

Igazgatóságunk 2008. január 14-én két pályázatot nyújtott be árvízvédelmi művek fejlesztését támogató KEOP-konstrukció keretében, ezek egyike a 2006. évi árvíz során jelentős károkat szenvedett csongrádi partfal állékonyságának növelését célozza.

A projektterv 1 376 820 000 forint összegű beruházást tartalmaz. Az első forduló kapcsán 2008. július 16-án megkötötték a támogatási szerződés a mindösszesen 43 612 000 Ft értékű előkészítési tevékenységekre.

A XX. század fordulóját követően az öblözet védtöltései 1932, 1940, 1962, 1964, 1970, 1975, 1999, 2000 és 2006 években kaptak jelentős árvízi terhelést. A vízszintek emelkedésére jellemző, hogy az 1970. évi 935 cm-t 2000-ben 994 cm követte, majd a minden addigit magasságban felülmúló 2006. évi árvíz Csongrádnál 1034 cm-rel tetőzött. Hatásukra a védvonalak mentén sok helyen keletkezett szivárgás, csurgás és buzgárosodás.

A csongrádi öblözetet védő tiszai védvonal kiépítettségének megítélése a 2006. évi rendkívüli tavaszi árvízhez kapcsolódó védekezési tapasztalatok és árvízi jelenségek miatt megváltozott. Az itt lévő padkás töltések az Országos Vízgazdálkodási Szabályzatban leírt I. rendű árvízvédelmi fővédvonal minimálszelvény kritériumának eleget tesznek. Ugyanakkor a tapasztalatokat és a rendelkezésre álló, kiegészítő feltárásokkal pontosított, horizontális geoelektromos szondázás adatai alapján számított állékonysági mutatókat figyelembe véve állapotuk nem megfelelő, amelyet a Felgyő térségében 2006-ban bekövetkezett rézsűcsúszás is bizonyít.

A Tiszán 2000 és 2006 tavaszán levonult árhullámok, valamint a Csongrád vá-

ros és az öblözet védelme érdekében folytatott védelmi munkálatok rendkívüli mértékben igénybe vették a város közel 6 km-es védvonalát.

Az 1881 óta több építési ütemben épített belterületi téglatámfal több mint 125 éves vízdoldali burkolata (fölső kép) és a mögötte levő földmű olyan állapotban van, hogy annak további fenntartása a töltés állékonyságát veszélyezteti, javítása vagy felújítása pedig gazdaságosan nem oldható meg. A partfal mögött kiüregelődések, kimosódások találhatók, amelyeket most eltakar a megroggyant, nem vízzáró téglaburkolat. A töltésaltalaj és mederrézsű állékonysági vizsgálatok arra mutattak rá, hogy a partszakasz több helyen nem elégíti ki az állékonysági előírásokat.

Az árvízi jelenségek előfordulását, az ősmeder-keresztvezetések helyeit, a geoelektromos talajmechanikai feltárások és állékonysági számítások eredményeit, az altalajrétegződést, valamint a minimálszelvény paramétereit figyelembe véve, az árvízvédelmi biztonság növelése vált szükségessé.

A projektelőkészítés keretében meghatározott problémákat és az elhárításuk érdekében célzott tevékenységeket az alábbi felsorolással foglalhatjuk össze:

- Csongrád város belterületi szakaszán a védelmi rendszer hiányos, állékonysága nem megfelelő. *Cél: a csongrádi partfal fejlesztése az állékonysági vizsgálatoknak megfelelően;*

- A hullámtér és a mélyülő folyómeder nem elégíti ki az állékonysági előírásokat. Az elmúlt évek árvizeinek hatására a töltés közvetlen előterében két helyen partbecsúszás keletkezett. A rézsűmegcsúszások az árvízvédelmi biztonságot közvetlenül veszélyeztetik. *Cél: a partfal előtti keskeny hullámtér és mélyülő folyómeder állékonyságának növelése;*

- Az adatközlési infrastruktúra hiányosságai kimutathatóak. *Cél: az árvízvédekezés alatti adatforgalom biztonságossá tétele és az adatszolgáltatás megbízhatóságának növelése.*

A projekt célkitűzései együttesen biztosítják a könnyebb és hatékonyabb árvízvédekezést és a kedvezőbb védvonal fenntartást.

A projekt javasolt ütem- és intézkedési terve:

1. forduló: Projektelőkészítési fázis

Hirdetés, reklám, tájékoztatás

2008. 10–2009. 01.

Közbeszerzési dokumentáció elkészítése, jóváhagyás

2008. 04–2008. 05.

Közbeszerzési eljárások lefolytatása (előkészítés)

2008. 05–2008. 08.

Részletes megvalósíthatósági tanulmány elkészítése

2008. 10–2009. 01.

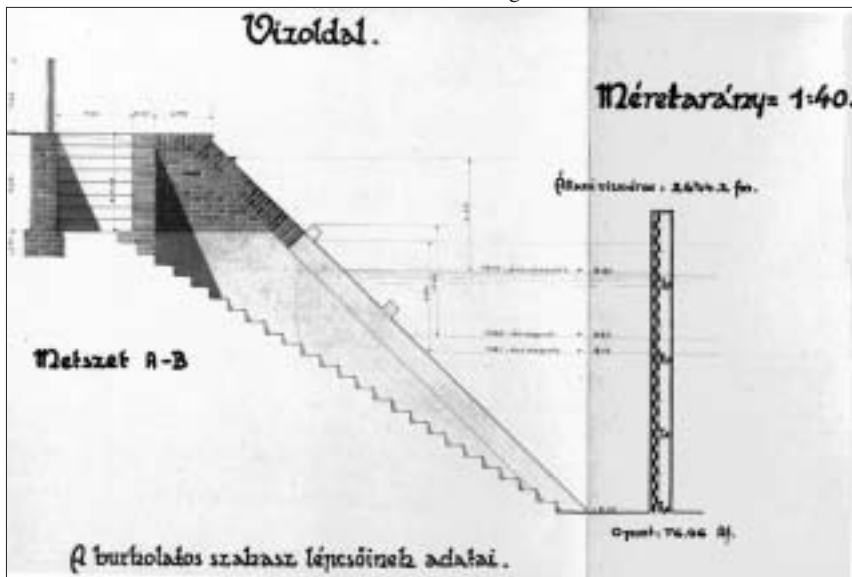
Tervezés

2008. 08–2008. 11.

Hatósági engedélyeztetés

2008. 11–2008. 12.

(Folytatás a 7. oldalon)

Bemutatjuk a csongrádi partfal rekonstrukciós projektjét

(Folytatás a 6. oldalról)

Egyéb, projektmegevalósításhoz kapcsolódó tanulmány

2008. 10–2008. 12.

Pénzügyi tanácsadás, könyvvizsgálat

2009. 01–2009. 02.

Projektmenedzsment

2008. 04–2009. 02.

Részletes megevalósíthatósági tanulmány benyújtása

2009. 03–2009. 03.

Támogatási döntés az 2. fordulóban

2009. 03. – 2009. 06.

2. forduló: Projekt megevalósítási fázis

Projektmenedzsment

2009. 06–2011. 02.

Hirdetés, reklám, tájékoztatás

2009. 08–2010. 12.

Közbeszerzési eljárások lefolytatása (megevalósításra)

2009. 06–2009. 09.

Építés jellegű munkák

Csongrádi partfal fejlesztése

2009. 09–2010. 11.

Meder- és partállékonyság növelése

2009. 09–2010. 11.

Csongrádi monitoring állomás fejlesztése

2009. 09–2010. 01.

Eszközbekészítés

Csongrádi monitoring állomás fejlesztése

tése

2009. 09–2009. 11.

Csongrádi telefonközpont fejlesztése

2009. 06– 2009. 09.

Munkaállomások beszerzése

2009. 06–2009. 09.

Lotus Notes licenz beszerzése

2009. 06–2009. 09.

Projektzárás

2010. 11–2011. 02.

A projektre vonatkozó további információval Frank Szabolcs projektmenedzser (franksz@atikovizig.hu) áll az érdeklődők rendelkezésére.

(Forrás: „A csongrádi partfal rekonstrukciója és a mederrézsű állékonyságának növelése” – Előzetes megevalósíthatósági tanulmány

Ifj. Jenei Gábor

Pályázati újdonságok a 2007–2013 közötti költségvetési időszakban – KEOP

A Környezeti és Energia Operatív Program előzetes szakmai egyeztetése a vízügyi igazgatóságok bevonásával történt, melynek köszönhetően a kiírások mind tartalmilag, mind költségkereteik tekintetében megfelelően illeszkednek a hazai vízgazdálkodási szakma és infrastruktúra igényeihez, figyelembe veszik a 2006. évi történelmi tisztai árvíz által megteremtett új helyzetet.

Ugyanakkor a pályázati rendszer adminisztrációjának átstrukturálása a pályázatok előkészítéséhez, kidolgozásához való hozzáállás megváltoztatását követelte meg igazgatóságunktól – ennek eredményeként az Atikóvízig Pályázati és Beruházási osztályának öröndetes létszámnövekedését könyvelhetjük el.

2007-tel beköszöntött az Európai Unió új, 2013-ig tartó költségvetési időszaka, melynek keretében a források hatékonyabb kihasználása érdekében irányítottabb – de a pályázó szervezetek részéről több odafigyelést és munkát követelő – kiírások születtek, valamint központi költségvetési szervek számára állami hozzájárulással, önrész nélkül, magasabb pályázható összegek váltak elérhetővé.

Igazgatóságunk pályázati gyakorlata mindaddig az egykörös pályázati konstrukciók lebonyolítására korlátozódott, az Új Magyarország Fejlesztési Terv (továbbiakban: ÚMFT) keretében meghirdetett Operatív Programok kiírásai esetében azonban megjelentek a kétkörös (vagy kétfordulós) felhívások. Ezek előkészíté-

sét az első forduló megelőzően – az egykörös pályázati dokumentációk összeállításánál nagyobb szellemi és/vagy anyagi befektetéssel – elkészítendő Előzetes Megvalósíthatósági Tanulmány (EMT) benyújtása jelenti, melynek elfogadása még nem jár a teljes projekt támogathatóságával.

Az első fordulás pályázati anyag elfogadásával – melynek alapja az említett EMT – megkezdődik az előkészítés időszaka, mely a már konkrét vállalásokkal „terhelt” Részletes Megvalósíthatósági Tanulmány kidolgozását (az ennek részét képező költség-hasznos elemzéssel együtt), valamint a beruházás munkálatainak közbeszerzési előkészítését és a tervek kidolgozását tartalmazhatja.

A Részletes Megvalósíthatósági Tanulmány az EMT átdolgozásával, aktualizálásával készül el, már pontos indikátorokat kell tartalmaznia a projekt eredményeit és hatásait illetően.

A dokumentumban a beruházással érintett térség földrajzi, társadalmi, gazdasági háttéranalízisét követően elemezni kell a projekt (és alternatíváinak) megevalósíthatóságát, a kockázatokat, a várható hatásokat.

Ugyanakkor az ÚMFT keretében megvalósuló projektek mindegyike esetében követelmény, hogy közvetlenül vagy közvetett módon erősítse mind az „esélyegyenlőség”, mind a „fenntartható fejlődés” horizontális célkitűzéseinek érvényesülését.

Az esélyegyenlőségi és a fenntartható fejlődést célzó szempontokat azonban – a korábbi gyakorlattal ellentétben – nem elég csupán járulékos hatásként kimutatni, hanem a későbbiekben számon kérhető módon, számszerű adatokkal alátámasztva kell felsorolni, melyek indikátorként a megkötendő Támogatási szerződés szer- ves részét fogják képezni.

Azaz be nem tartásuk jogalapot képez a támogatás kamatostul való visszafizettetésére a szerződéskötő hatóság által. Ezen vállalások – a nagyobb gonddal való osztályközi előkészítés fokozott igénye mellett – újabb várható adminisztrációs és anyagi terheket rónak a pályázó szervezetre, ugyanakkor garantálják az EU méltányolható politikai céljainak széleskörű teljesülését.

Igazgatóságunk árvízvédelmi célú projektjeinek indokoltságához nem fér kétség. Nyilvánvaló az is, hogy a beruházások megevalósítása uniós források nélkül elképzelhetetlen, így viszont a projektek műszaki tartalmához szorosan nem kapcsolódó háttérdokumentumokra, valamint bonyolult jogi és adminisztratív előírásoknak való megfelelésre van szükség.

Ezért a feladatok differenciálása, egyéb szakterületek bevonása és megbecsülése szükséges. Ezek nélkül ugyanis nem lehet sikeres a pályázati projekt, akármilyen alapos is a műszaki indokoltság és előkészítettség.

Ifj. Jenei Gábor

Katasztrófavédelmi továbbképzés Kishomokon, árvízvédelmi gyakorlat Titelnél

A Temes megyei Ófalut, valamint a vajdasági Módost és Szécsányt 2005-ben döntötte romba a Temes folyó gátját áttörő víz. 2006-ban a Körösökön és a Tiszán vonult le minden korábbit meghaladó árhullám. Két éve ráadásul a Duna is áradt, és a Titel melletti torkolattól csaknem a magyar határig visszaduzzasztotta a Tiszát. Szerencsére akkor az áldozatkész védekezés miatt a gátak között maradtak a folyók. Az utóbbi időben azonban egyre gyakrabban alakul ki árvízvédelmi veszélyhelyzet a Duna–Körös–Maros–Tisza Eurorégió térségében.

Ennek tudatában közös magyar, román és szerb árvízvédelmi akciósoport hoztak létre a DKMT Eurorégióban.

A DKMT Rescue Team szükség esetén hozzájárul majd Magyarországon Bács-Kiskun, Békés, Csongrád, Romániában Arad, Temes, Krassó-Szörény, Hunyad, Szerbiában pedig Bácska, Bánát, Szerémség (Vajdaság Autonóm Tartomány) megyék területének sikeres árvízi védekezéséhez. Szükség esetén a lakosság veszélyeztetett területről való kitelepítése mellett a technikai felszerelések segítségével a lakosok elhelyezése is biztosított lesz, számukra a normál életvitelhez szükséges feltételek is garantálhatók a veszélyeztetettség elhárulásáig. A komplex csoport létrehozásával tehát egy olyan mentőszervezet jön létre, amely alkalmas az érintett veszélyeztetett területen – vagyis a DKMT Eurorégió belül – a beavatkozást igénylő helyzetekben komplex módon a mentésben résztelre.

Az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság szervezésében és szakmai irá-

nyításával Kishomokon, a katasztrófavédelem Csongrád megyei kiképző- és raktárbázisán 210 magyarországi, romániai és szerbiai önkéntest tantermi és módszertani foglalkozásokon készítettek fel az ENSZ INSARAG irányelvei alapján árvíz elleni védekezési, mentési, illetve lakosságvédelmi feladatokra. Az oktatást az OKF, a Bács-Kiskun, a Békés, a Csongrád megyei katasztrófavédelmi igazgatóságok, valamint az Atikővizig kijelölt szakemberei és meghívott előadói tartották.

A négyszer egy hetes tanfolyam vizsgával, majd Szerbiában, Titel település mellett, feltételezett árvízi veszélyhelyzet-kezelési gyakorlattal zárult.

Míndez része a DKMT Eurorégió árvíz elleni védelméről szóló INTERREG III/A

elnevezésű, határokon átnyúló együttműködési projektnek, amelyet az Európai Unió 600 ezer euróval támogatott.

Vészhelyzetben minden nyilvános adatátviteli rendszer összeomolhat: nem lesz használható az internet, a mobiltelefon, a GPRS – kommunikálni viszont akkor is muszáj egymással. A projekt keretében ezért beszereztek egy URH-rendszerrel működő kommunikációs berendezést, amely – a terepviszonyoktól függően – öt kilométer távolságból képes információkat továbbítani az irányító központ számára.

Része az eszközparknak egy ultrahangos berendezés, amely a vízre kihelyezve folyamatosan közvetíti a vízszint változásait. Az automata meteorológiai készülék az alapvető időjárás adatokat méri és továbbítja. A rádióberendezés beépített GPS-készüléket is tartalmaz – ha a műholdas rendszer működik, akkor alkalmas arra, hogy felkutassák, ha valaki megsérül a védekezés során. A képtovábbító rendszer élőképet ad nehezen megközelíthető helyekről. Továbbá fáklyák, reflektorok, homokzsák-töltő gépek és egy 7 méter hosszú és mintegy 2 méter széles hajó is részei az eszközparknak.

A Duna–Körös–Maros–Tisza Eurorégió Fejlesztési Kht. és az Atikővizig között létrejött együttműködési megállapodás részeként a háromnemzetiségű, árvízi magyar–román–szerb DKMT Rescue mentőcsapat tagjaként igazgatóságunk részéről 27-en vettek részt a továbbképzésen.

Az egy hetes elméletet követően valóságos felüldülés volt a „SAJKA 2008” négy napos gyakorlat még akkor is, ha valóságos

Katasztrófavédelmi továbbképzés Kishomokon, árvízvédelmi gyakorlat Titelnél

←
árvíz nem is volt ezúttal a Duna és a Tisza összefolyása közelében fekvő Titelnél, de felhőszakadás és jégeső erősítette a katasztrófavédelmi helyzet érzését.

Három országból érkeztek szakemberek, hogy a DKMT Rescue program keretében a gyakorlatban is teszteljék, amit korábban elméletben tanultak a Hódmezővásárhely melletti Kishomokon. Hogyan kell az ENSZ INSARAG elnevezésű rendszerének egységes elveit szerint elvégezni a különböző mentési feladatokat (az INSARAG-rendszert magyar szakemberek fejlesztették ki, az ENSZ pedig a nemzetközi gyakorlat részévé tette).

A magyar, a román és a szerb csapatok Nagybecskerekben találkoztak és onnan – most már mintegy háromezren – együtt vonultak Titelnél. A falu fölötti dombon állították fel a DKMT Eurorégió által INTERREG-pályázaton elnyert mobil falut, sátoztábor (Hetven darab négyzetméteres sátor áll rendelkezésre, akár a mentett lakosság, akár a védekező személyzet – összesen 280-340 személy – elszállásolható benne). Beüzemelték és működtették a világszínvonalú kommunikációs rendszert és a mobil falut árammal ellátni képes áramfejlesztőt is. Beüzemelték a nagy teljesítményű homokszáktöltő gépet.

Mikor már úgy tűnt, hogy vége az első napnak (reggel hat órakor kellett jelentkezni Kishomokon!), a gyakorlat vezetői kritikus töltésszakasztól kaptak jelentést, melynek során szakadó esőben, éjjeli műszakban, 300 fm hosszan rohanva, az áradó víz emelkedésével nyúlgát építésébe kezd-

tünk a vonalvilágítás kiépítésével párhuzamosan és mivel a baj nem jár egyedül (lásd 2000, Mindszent) egy víz alatt lévő meghibásodott árvízvédelmi zsilip ideiglenes elzárásáról is intézkedni kellett, természetesen bűvárok bevonásával.

Ezen az éjszakán több mint 200 magyar, román és szerb dolgozott együtt – úgy gondolom, mindenki meglepedésére.

Reggel öt órára értünk vissza a táborba.

Nem aludhattunk sokáig, mert visszaérkezésünket követő 2 óra múlva egy hullámvérésnek kitett, 150 m hosszú gátszakasz bevédése rőzsével és fóliával és a korábban nyúlgáttal megemelt töltésszakasz bordás megtámasztása várt ránk és délután már megjelent egy buzgár is.

Egy másik mentési feladat keretében keresőkutyákkal kutattak fel egy szigeten „elveszett” embereket, akiket csónakon mentettek ki. Közülük többen a feltételezések szerint sérültek voltak, őket még a mentés

kezdetén ellátták a legszükségesebbekkel. Szintén gyakori feladat árvíz idején, hogy állatokat kell kimenteni. Most három, kataránszerűen egymáshoz erősített csónakkal birkákat szállítottak át a folyó egyik oldaláról a másikra. Gyakorolták a lakosság kitelepítését is.

A katasztrófavédelmi szakemberek egyebek közt vízbe zuhant gépkocsit húztak ki a partra, a folyóba jutott veszélyes anyagokat távolítottak el. Az is a feladatuk volt, hogy megállapítsák, milyen anyagról van szó, és az arra vonatkozó előírásokat betartva, biztonságos helyre szállítsák.

A gyakorlatnak még egy vízűgyes vonatkozása volt, amikor a Tisza és Bega torkolatánál (felső kép) a Bega folyón feltételezett olajszenyezés lokalizálására 100 fm VIKOMA merülő (terelő) falat vetettek be és a szétterült olajat egy KOMARA-20 SKIMMER típusú tárcsás olajleszedővel sikerült egy tartályba összegyűjteni (túldali felső kép).

A gyakorlatot Magyar Anna, a Csongrád megyei Védelmi Bizottság elnöke kíséretében megtekintette Dragan Sutanovac, a Szerb Köztársaság honvédelmi minisztere és Lódi Gábor, a Vajdasági Autonom Tartomány Végrehajtó Bizottságának alelnöke.

A gyakorlat negyedik napjának estjén fáradtan, de győztesen tértünk haza Kishomokra, ahol még a vizes sátrak felállítását, a gépek, eszközök, felszerelések karbantartását és raktári elhelyezését is el kellett végezni és mindezeket túl – meglepetésként – a jól elkészített tokányt is el kellett fogyasztani kagylótésztaival, uborkával.

Kemény László

Spanyolország – avagy a vízhiány *Útibeszámoló az idei zaragozai világkiállításról*

Igazgatóságunktól kilencen abban a megtiszteltetésben részesültek, hogy idén július–augusztusban kiutazhattak Spanyolországba a zaragozai világkiállításra.

Az Ebro folyó partján elterülő, mintegy 300 ezer lakosú nagyváros adott otthont idén a „Víz és a fenntartható fejlődés” mottó jegyében szervezett expónak.

A 105 országot felvonultató világkiállítás megkülönböztetett figyelmet szentelt egyes témáknak, közöttük a Magyarország szempontjából különös jelentőségű „a víz az életért”, „a víz, oktatás és kultúra”, valamint „a víz és egészség” problematikájának. A tematika szorosan kapcsolódik az ENSZ döntése értelmében a 2005–2015 között zajló, „A víz az életért évtizede” programhoz.

Az impozáns építményekkel tarkított, hatalmas szakkiállítási területen naponta 50-60 ezer ember fordult meg. A száznál is több pavilon megtekintésére egy hét is kevés lett volna, hiszen a népszerűbb kiállítások előtt – Japán, Spanyolország, Németország – hatalmas sorok kígyóztak. A 360 m² alapterületű magyar pavilonba lépve (felső képképkön) – itt nem állt kétórás sor – a látogatók megismerhették az ország természetes vizeire és ásványvízkészleteihez kötődő hagyományainkat (középső kép), a Balatont, a hévízi tavat 3D-s filmen, a budapesti fürdőket és a Tisza-tavat, valamint a Mátyás király-korabeli, esztergomi hidraulikus vízemelő kicsinyített, számítógépes szimulátorral kiegészített mását is. A belső terek kialakításában kiemelt szerepet kaptak az íves vonalak, a vizet szimbolizáló plexi- és üvegfelületek, a fény-árnyékjáték.

Részvételnünk a kiállításon segítette a Magyarországról kialakult kép formálását, a hazánk iránti érdeklődés és az utazási vágy felkeltését (gyógyfürdők, wellness, vizes természeti szépségek). Bemutatott vízgazdálkodási megoldásainkkal jelezni kívántuk, hogy hazánk azon országok egyike, amelyek folyamatosan és eredményesen törekszenek a természeti gazdagság megóvására, az emberiség egyetemes értékeinek megőrzésére. A Zaragoza Expo júniusi megnyitójától a magyar pavilont több százezer keresték fel, a számláló szerint a kiállítás végéig a látogatók száma elérte a félmilliót.

Véleményem szerint az általam megtekintett kiállító országok között a középmezőnyben foglaltunk helyet, ami a kiállítás szakmai minőségét, látványvilágát és a kiszolgálást illeti.

A legközelebbi világkiállítás a „Jobb város – jobb élet” téma köré szervezve, 2010-ben a „szomszédos” Sanghajban lesz megtekinthető.

Frank Szabolcs

Különösen érdekes volt „vizes” szemmel látni ezt a kiállítást és Spanyolországot. Frank Szabolcs jól bemutatta a kiállítás hivatalos hátterét, én inkább a vízzel kapcsolatos élményeimről osztoztam meg olvasóinkkal.

Érdekes volt, hogy a klasszikusan vízhiánnyal küzdő országok, földrészek, mint pl. Afrika, Afganisztán is jelen voltak a vízzel kapcsolatos kiállításon. Jelenlétük még inkább felhívta a figyel-

met arra, hogy a víz olyan kincs, gazdasági érték, de leginkább az élet nélkülözhetetlen alapeleme, melynek védelme a Föld lakosságának közös felelőssége és érdeke.

Spanyolország kis szegletét látva (Zaragoza–Barcelona között) inkább a vízhiány a fő gond, a rövid idejű, nagy intenzitású csapadékok kezelése, elvezetése szintén nagy probléma. A csapadékvíz tározása elengedhetetlen! A vízhiánynak/víztakarékoságnak kézzelfogható jelei vannak: az autók meglehetősen piszkosak, porosak, mosatásuk súlyos bírságot von maga után. A folyó/vízfolyás-medrekben víz nemigen látható, a dús vegetáció jelzi a vízfolyás-medreket. A nyilvános helyeken a csapok, öblítőtartályok víztakarékos, automatikus adagolásra vannak állítva, a WC-öblítést több autópályaparkolóban érezhetően használt vízzel oldották meg.

Tavaly egy álló évig nem esett a térségben csapadék, amely oly súlyos takarékosági intézkedéseket vont maga után, hogy a városokban csak reggel és este néhány órára tudták a lakosság ivóvíz-szükségletét biztosítani. Öntözés és egyéb célú hasznosítás tilos volt. A vízigényeket korlátozottan a tározott vízkészletből tudták csak biztosítani.

Zaragozában alaposan eláztunk az esőben – rendhagyó módon, hiszen száz év óta augusztusban nem esett csapadék ezen a tájon,

Útibeszámolók az idei zaragozai világkiállításról

csak a mi látogatásunk alkalmával! Megnyugtattuk a helyieket, hogy a jelenlévő 48 vízügyes kolléga részvételével egy rendkívüli árvízvédekezés az Ebro folyón biztonságosan végrehajtható. Erre persze nem került sor, a másnapi hőségben már vágyakozva gondoltunk az esőre és a hűvös időre.

Furcsa volt látni, hogy gyakorlatilag az apró zúzott kőre hasonlító „talajt” művelik meg, vetik be és öntözik: a kukorica ott is megterem (az öntözés persze létkérdés!). Ezt a mostoha talaj- és vízviszonyt kedvelő szőlőkultúrák viszont gyönyörűen fejlődnek, nedűjük pedig a méltán híres spanyol bor, amit volt szerencsém megkóstolni.

Azért az arab kultúra hagyományaként a fürdőkultúra itt is fejlett volt. A lakóházak zárt udvaraiban csörgedeztetett vízzel kis oázist hoztak létre, kellemes klímát teremtve a forró sivatagi hőségben is (fölső kép).

Spanyolország a katolikus vallás „fellegvára”, sok gyönyörű templomot emeltek. A víz és vallás összekapcsolódásának egyik érdekes összefonódását említeném meg búcsúzóul: Barcelona katedrálisának egyik büszkeségei a szentként tisztelt libák, melyek állítólag a templom felépülését követően jelentek meg, Szent Eulália áldását jelezve (alsó képünkön).

És persze ott volt Dalí, Gaudí, s a katalánok hihetetlenül gazdag történelme, amit ennyi idő alatt lehetetlen volt átélni, megérteni. Köszönöm a lehetőséget!

Priváczkíné Hajdu Zsuzsanna
Fotók: Molnár László

Nemzeti éghajlatváltozási stratégia

Az éghajlatváltozásra fölkészülés jegyében Magyarországon – a nemzetközi kötelezettségvállalással összhangban – nemrégiben elkészítették a 2008–2025 közötti időszakra vonatkozó Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiát (NÉS), amelyet 2008 tavaszán az Országgyűlés – 29/2008. (III.20.) OGY határozatával – egyhangúlag elfogadott.

Az ebben körvonalazott feladatok közül számos feladat vízgazdálkodási jellegű, vagy szorosan kapcsolódik vízgazdálkodási kérdésekhez is. Ezeknek a zöme a változó éghajlathoz alkalmazkodás nagy feladatsportjába tartozik, de a vízgazdálkodás néhány vonatkozásban az éghajlatváltozás mérsékléséhez is hozzá tud járulni.

Az éghajlatváltozás kockázatának korlátozását az üvegházhatású gázok kibocsátásának mérséklésével lehet elérni. A vízgazdálkodás ehhez például az energiahatékonyság és -takarékoság növelésével (más szóval a fajlagos energiafelhasználás és energiafogyasztás csökkentésével), valamint a megújuló energia térnyerésének elősegítésével járulhat hozzá.

Az előbbiektől tartozik többek közt a szivattyús vízszállító-rendszerek korszerűsítése, a víztakarékos technológiák kidolgozása és elterjesztése a lakossági és az ipari vízellátás, továbbá a mezőgazdasági vízgazdálkodás terén. Ide sorolhatjuk még a közlekedési kibocsátások mérséklése érdekében a kombinált áruszállításra történő átállást, amelyhez jobban ki kell használni a vízi szállítási lehetőségeit.

Az alternatív megoldásokhoz tartozik – a biomassza, a szélenergia stb. mellett – a geotermikus energia és a vízenergia nagyobb arányú felhasználása. A NÉS szerint Magyarországon 2020-ig az alternatív energiatermelés súlya a teljes energiafogyasztáson belül legfeljebb 16 % lesz, tehát alatta marad az EU átlagaként meghatározott 20 %-nak.

A geotermikus energia a kedvező magyarországi adottságok miatt a jövőben kitörési pont lehet a megújuló energia elterjedésére vonatkozó célok teljesítéséhez. A vízenergiával azonban – mint érdemleges alternatív energiaforrással – a NÉS nem számol (!), mondván, hogy ténylegesen kiaknázzható vízenergiában meglehetősen szegény az ország, ugyanakkor a vízenergia hasznosítása sok műszaki és természetvédelmi problémát is fölvet.

*

Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás vízgazdálkodási feladatai egyrészt abból fakadnak, hogy a szárazabbá és melegebbé váló nyarak miatt valószínűleg gyakrabban és egyre többet és több helyen kellene öntözni, ugyanakkor a vízkészletek csökkenésével is számolni kell. Ilyenformán megnövekszik a biztonságot nyújtó víztározás szerepe, továbbá a vízszolgáltató rendszereknek a vízveszteségek csökkentését célzó korszerűsítése. A téli félév csapadéka, és így az árvízi lefolyás is – a hosszú távú prognózisok szerint – a Kárpát-medencében növekedhet, ezért az árvízvédelmi biztonság fokozása is fontos része az éghajlatváltozáshoz alkalmazkodásnak. E téren sokat segíthet a Tisza-völgyben a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése program megvalósítása. Ez egyrészt az árvizek lefolyásviszonyainak javítását, másrészt a víz tározókba vezetését és visszatartását célozza. (Folytatás a 12. oldalon)

Nemzeti éghajlatváltozási stratégia

(Folytatás a 11. oldalról)

Az árvizekhez hasonlóan növekedhetnek a téli-tavaszi belvizek is, ezért a vízkormányzás, -visszatartás, -tározás feladatai kiemelten kezelendők.

*

A NÉS szerint a vízgazdálkodásban a következő intézkedéseket feltétlenül szükséges megtenni:

- Új, víztakarékossági módszereket kell kidolgozni. A takarékoságot hirdető kommunikációs kampányokat kell indítani. A vízhasználat hatékonyságát növelni kell részben technológia-váltással, részben pedig ismeretterjesztéssel.
- A vízvisszatartást elő kell mozdítani, egyrészt a belvízrendszerek működésének komplex kezelésével (pl. altalajlazítás, elvezető- és csatornarendszerek felülvizsgálata és esetleges felújítása vagy felszámolása), másrészt a vizes élőhelyek megőrzésével, helyreállításával.
- Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése program megvalósítása.
- Az EU Víz Keretirányelv éghajlatváltozással kapcsolatos összefüggéseinek kiemelt feladatként kezelése, elsősorban az éghajlatváltozás-vízminőség-vízhasznosítás és jó ökológiai állapot kapcsolatrendszerben.
- Az EU Árvíz Irányelvben előírt árvízi kockázati térképek és kockázatkezelési tervek elkészítése.
- A felszín alatti, karsztra alapozott vízellátás fokozott figyelmet és jelentős beruházásokat, valamint képzést igényel a lezúduló nagy esők növekvő száma miatt a biztonságos vízellátás érdekében.
- Az ipari vízhasználat terén szükséges megvizsgálni, hogy mely szektor terén lehetséges a vízhűtéses technológiáról áttérni más technológiára, és ahol lehetséges, ott ösztönözni kell azt.
- A csatornarendszereket alkalmassá kell tenni a hirtelen, nagy mennyiségben lehulló csapadék befogadására.
- Az éghajlatváltozás összetett hidrológiai következményeit fel kell tární és a tudásalapot bővíteni kell, különös tekintettel a Duna és a Tisza vízrendszereinek nemzetközi együttműködést igénylő területeire.

*

A mezőgazdaságban szükséges intézkedések közül vízgazdálkodási vonatkozásai miatt kettőt emelünk ki:

- Takarékos öntözéstechnológia, belvíz- és aszályveszély megelőzését szolgáló többhatású művelés.
- Aszálykárak ellen információs rendszer kiépítése, a leginkább érintett régiókban vízvisszatartás és a folyamatos növénytakarás biztosítására vizes élőhelyek visszaállítása.

*

Érdekes, hogy a NÉS – az aszálygyakorosság és az aszályerősség várható fokozódása ellenére – az intézkedések sorában nem említi az öntözés területi kiterjesztésének szükségességét (talán az öntözés jelentős energiaigénye miatt?), viszont – egy keretes részben – részletesen foglalkozik a Duna-Tisza közti Homokhátság problematikájával. A NÉS szerint „a hőmérséklet a Duna-Tisza közén a globális értéknél nagyobb mértékben fog növekedni, és a Homokhátság az ország egyik legsérülékenyebb vidéke. A következő 30 év során a térségben az évi középhőmérséklet 0,5–1,9 C fokkal növekedhet, és ezzel párhuzamosan a csapadék mennyisége várhatóan közel 10 %-kal csökkenni fog, illetve jellemző lesz a szélsősé-

gek gyakoribb előfordulása – növekedik a szárazabb és csökken a csapadékosabb évek száma.”

A NÉS a továbbiakban leszögezi, hogy a Duna-Tisza közti Homokhátságon a klímaváltozás várható negatív hatásaihoz való alkalmazkodás „központi eleme: a helyi vízkészletek megtartása és a vízutánpótlás lehetőségeinek megteremtése, valamint a földhasználat ésszerű átalakítása, amelyek egyaránt szolgálják a térség természeti adottságainak megőrzését, illetve a táji erőforrások fenntartható hasznosítását. A térség válsághelyzetből való kilábalására komplex vidékfejlesztési programot kell készíteni, amely konkrét intézkedésekkel segíti a térség gazdasági, szociális és környezeti problémáinak megoldását.”

*

A területfejlesztés és a térségi területrendezés tervezésének szabályozása során is adódnak vízgazdálkodási vonatkozások, így például (ugyancsak a NÉS szerint):

- a nagyvízi medrek (árterek, hullámterek) és parti sávok beépítésének elkerülése, a vízelvezetés és tározás érdekében,
- a belvíztárta területek beépítésének elkerülése,
- a csapadékvizekkel való gazdálkodás előmozdítása,
- átfogó kockázatelemzések végzése az egyes kritikus infrastruktúra típusokra.

A NÉS az állami kutatásfejlesztési feladatok közé sorolja a hazai éghajlat-meteorológiai és klímaváltozási hidrológiai kutatások kiemelt támogatását, az előrejelzések pontosítása és hitelességének megalapozása érdekében. Ugyancsak lényegesnek ítéli az éghajlati alkalmazkodás hazai nyílt tudásbázisának hálózati formában megvalósítható fokozatos kialakítását, az információk teljes elérhetőségét.

*

Az éghajlatváltozás hatásaihoz alkalmazkodásról a NÉS melléklete a vízgazdálkodást illetően a következő két fő intézkedést fogalmazza meg:

- A vízi létesítmények engedélyezési és üzemeltetési rendszereinek felülvizsgálata, regionális vízbiztonsági rendszertervek kidolgozása.
- A települési csapadékvizek okszerű kezelése, az elvezető rendszerek szükség szerinti felülvizsgálata és alkalmassá tétele a hirtelen, nagy mennyiségben lehulló csapadék befogadására.

*

A kormány a NÉS végrehajtása érdekében Nemzeti Éghajlatváltozási Programot (NÉP) készít és fogad el, amely két évre érvényes. A program kidolgozását és megvalósítását a kormányon belül a környezetvédelemért felelős tárca koordinálja.

Dr. Pálfi Imre

Zöld Holnap

Megjelent az ágazati minisztérium hírlevele

2008 szeptemberében első alkalommal jelentette meg a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium Zöld Holnap c. hírlevelét, melynek célja, hogy egyrészt tájékoztasson a minisztérium eredményeiről, terveiről és folyamatban lévő ügyeiről, másrészt csokorba szedve nyújtsa át az adott időszak legfontosabb környezetvédelmi híreit Magyarországról és az Európai Unió többi országából.

A hírlevél a következő weboldalon érhető el:

http://www.kvvm.hu/cimg/documents/Zold_Hirlevel_2008_szeptember.pdf

N. N.

Szeged fejlődése és kapcsolata a Tiszával

Előzmények és az 1879-es Nagyrárvíz

Fiala Károly itt következő írását – mely előadasként elhangzott 2008. március 12-én, a Nagyrárvíz évfordulója alkalmából – lapunk e számmal kezdődően folytatásokban közli. A szerző forrásként felhasználta Reizner János: Szeged története c. munkáját.

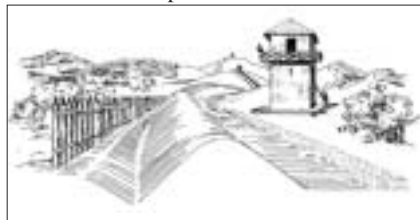
A víz, mint a földi élet egyik legfontosabb eleme, Szeged városának fejlődését alapvetően befolyásolta. Tagadhatatlan tény, hogy ez a kapcsolat számos negatív és pozitív változást idézett elő a város életében. 129 évvel ezelőtt, ebben az időben a város nagy része már hullámsírában nyugodott, a Városháza öreg harangjának hangja messze vitte Szeged pusztulásának hírért.

E tragédia bekövetkezése azonban szinte elkerülhetetlen volt, hiszen számos jel hívta fel magára a figyelmet, amelyeket azonban nem kellő súllyal vettek figyelembe. A Tisza és Szeged kapcsolata azonban nem csupán küzdelmekről és keserűségről szól, hiszen a hosszú évszázadok alatt a város sokat köszönhet a folyónak. Ezt a különösen szép, olykor keserves és rendkívül szoros kapcsolatot szeretném bemutatni és végül eljutni egészen 1879. március 12-ig.

A Tisza jóval korábban érkezett erre a tájra, mint az ember és birtokba vette, formálta azt. A régészeti kutatások szerint, a városban talált leletek alapján, az i.e. II–III. században kelták éltek a folyó mellett. A város és a környék fejlődése szempontjából azonban rendkívül fontos volt, hogy a rómaiak őrornyot emeltek (bal alsó kép) a folyó jobb partján (egyes vélemények szerint valahol a mai Rondella környékén).

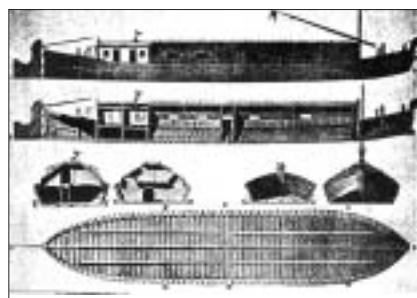
A rómaiak felismerték Szeged (Partiscum) stratégiai jelentőségét, hiszen a település két jelentős folyó találkozásánál helyezkedett el, ahol egyszerű gázlók segítették az átkelést. Természetesen a rómaiak ellenőrizni akarták ezt az útvonalat, mert a szomszédos területek felől veszélyes törzsek is betörhettek.

Partiscum a fejlődését tehát a római jelenlétnek is köszönhette. Akkoriban a folyó és az itt élők kapcsolata sokkal szorosabb

volt, mert a folyó a magaslatok közé szinte évente benyomult és sokáig csak csónakokkal lehetett a száraz, magasabb helyek között közlekedni. Talán ezért is alakult ki az a mondás, hogy Rómához hasonlóan Szeged is hét dombra épült. A tájat tehát egyértelműen a folyó uralta, melynek „szeszélyeihez” alkalmazkodtak az itt élők, s ezt bizonyítja az idézet is: „...a talaj legtöbb helyen vízenyős, és a folyók árterületei, vízborításai bővelkednek gyarapodó fűzfákban, s ezért járhatatlan a vidék, kivéve ismerői által...” (Ammianus Marcellinus)

A város fontos szerepét idejekorán felismerték, s honfoglaló eleink, majd Árpád-házi királyaink is nagy becsben tartották, amit I. (Szent) István államalapító királyunk rendelete is bizonyít: „ső az ország közepén máshol ne tartassék, hanem csak Szolnokon és Szegeden, úgy a határszéleken”.

Közvetlenül az államalapítás után Szeged a felemelkedését a Tisza folyónak köszönheti, hiszen a lassan ballagó folyó alkalmas vízi út volt a sószállításra (sószállító bárkák a fenti képen), sőt, szerepét növelte, hogy a Maros folyó rövidebb összeköttetést biztosított Erdély felé. Az Árpád-házi királyok alatt tehát Szeged a folyónak köszönhetően számos kiváltságot kapott, hiszen só akkoriban az arany árával vetekedett, bányászata királyi privilégium volt. A levéltári anyagokban Szeged neve számos esetben felbukkan (Ceged, Seghed, Scegved, Sceged, Seged, Scegued, Scegud, Zeged, Zegued, Zeked, Zeghed, Zegegin, Ciggedin, Cigadinum, Zigedein) – jelezve az alföldi város fontosságát.

III. Béla, II. András és IV. Béla rendeletei elősegítették a város pozíciójának, fontosságának megőrzését, valamint a lakosság számának folyamatos növekedését. A szegedi élet azonban számottevően nem változott. A Szeged környéki pusztákon állattenyésztés folyt, míg a folyó mentén a halászat volt az emberek fő megélhetési forrása. A folyó gazdagsága kárpótolta az itt élőket a gyakori kiöntésekért.

A város első pusztulását a tatárjárás okozta. A lakók vagyonukat hátrahagyva a környező nádasokban húzódtak meg, majd a veszedelem elmúltával, visszatértek és késelem nélkül újjáépítették a lerombolt várost. A leírásokból kitérni, hogy veszély esetén a környező vízenyős területek menedéket jelenthettek az itt élők számára, tehát a folyó védelmet is biztosított szükség esetén.

A XIV. században, az Árpád-ház kihalása után Szeged rövid ideig a főúri pártharcok színterévé vált, majd az Anjou-ház uralomra jutása után, I. Lajos (1342–1382) idején a város a déli országrész virágzó kereskedelmi központjává fejlődött. Lakóinak száma jelentősen megnövekedett, számos kézműves mesterség megtelepedett, valamint az élénk kereskedelemnek köszönhetően a mezőgazdasági áruk piaca is jelentős szerepet játszott.

A török előrenyomulásával katonai jelentősége is megnőtt. Zsigmond (1387–1437) 1394-ben Szegedet jelölte ki gyülekező hadainak helyéül, majd 1405-ben erős fallal vette körül a várost, melyben számos külföldi utazó és lovag is megfordult, akiknek leírásai is bizonyítják Szeged gazdagságát: „Szeged városának csak egy utcája van, mely – nekem úgy tetszik – egy mértföldnyi (lieue) hosszú. Nagy bősége van itt az élelmi szereknek, különösen a halnak, melyeknél nagyobbakat semmi más folyóból nem láttam fogni.” (1432, Bertrandon de la Brocquiere).

Az elkövetkezendő időszakban a török előrenyomulás miatt a város közel került a végekhez (Szeged a török időkben – a jobb alsó képen). A Hunyadi-család uralkodásának ideje alatt a város virágzása töretlen volt, majd a török hódítás vetett véget ennek a korszaknak.

(Folytatás a 14. oldalon)

Szeged fejlődése és kapcsolata a Tiszával

Előzmények és az 1879-es Nagyárvíz

(Folytatás a 13. oldalról)

1526. szeptember 28-án a város török kézre kerül, az akkori állapotokat a török sereg egyik történetírója eképp örökítette meg: „...Szegedin néven ismeretes és földének termékenységéről, éghajlatának kellemes voltáról, vizének jó ízéről, továbbá óriási kiterjedéséről, nagy épületeiről, mindennemű javainak bőségéről és végre arról volt híres, hogy lakosai között igen nagy számmal vannak dúsgazdagok. A nevezett szép város egy távoli forrásból, Ruszországból eredő mély folyó partján épült, mintegy szépségjel a föld istennőjének arczán.”

A Szegedre érkező török hadak a várost felgyújtották és kirabolták. A hódítók hosszú időre berendezkedtek, előlük sokan ismét a környékbeli vizenyős, nádas területekre menekültek, tehát a Tisza újra védelmet nyújtott ismerői számára. A hosszú évtizedek alatt Szeged kiemelkedő fontosságú szerepet töltött be a török seregek ellátásában, mivel vonuló hadaik itt töltötték fel készleteiket. Ennek megfelelően a törökök kincstári rangot adományoztak a városnak, ami számos kedvezménnyel járt.

A várost újjáépítették, a várat megerősítették. A viszonylagos nyugalom helyreállta után a környező puszták lakói mind beköltöztek a városba, hiszen a várostól távolabbi területeket nemcsak a törökök, hanem valamennyi arra járó sereg sarcolta. A folyó gazdagságát jelzi, hogy a halászoknak a fogott hal után adót kellett fizetnie, ami a török kincstári bevételnek jelentős hányadát adta.

Szeged városának történetét, fejlődését áttekintve egy érdekes tényre bukkanhatunk. Számos veszedelem fenyegette a várost és lakóit, azonban a Tisza kártételeiről szó nemigen esik, egészen 1613-ig, amikor napvilágot látott II. Mátyás dekrétuma, amely a Tisza-völgy ármentesítésének kérdésével foglalkozik: „A Tisza kiöntésével szemben a töltések emelésére azok a vármegyék, amelyekben az a folyó kiáradni szokott, saját javaik megmaradása érdekében egymás között határozzanak”. Ez a dekrétum bizonyított arra, hogy bár korábban is voltak a folyónak árvizei, azok ellen nem védekeztek, mivel a vízjáráshoz alkalmazkodva alakították ki életüket a folyó mentén lakók. Árvíznek a folyó természetes járásából adódó víztöbblettel rendelkező időszakát már csak akkor nevezték, amikor olyan területet is birtokba vettek az emberek, amelyeket korábban a folyó rendszeresen elöntött.

Miután egyre nagyobb területre volt szükségük az itt élőknek, így az árvizek eleni védekezések, azok költségei, a veszély mértéke is egyre nagyobb lett. A levéltári anyagok között számos, az árvizekről szóló leírás található, melyek bizonyítják, hogyan változott meg környezetünk. E leírásokból a teljesség igénye nélkül a legfontosabbakat szeretném kiemelni.

1689-ben a Tisza áradása olyan súlyos károkat okozott a gabonákban, hogy a tized felét a kamara elengedte. Szeged visszafoglalása (1686 októbere) után a város végvári szerepe igen megnőtt, ezért várának újjáépítését megkezdték. A kor hadimérnökei ebből a célból feltérképezték a várost.

1695-ben a Tisza vize a jobb partot szagatta, amelynek következtében a megerősített vár szádfala a mederbe szakadt, s a város lakói által a várba szolgáltatott javak bizonytalan állapotba kerültek. 1697-ben a város Palánk része teljesen elpusztul a tűzvészben, a többi részen hatalmas károk keletkeztek. A városnak egy évtizedébe került, mire a csapást kiheverte.

1711-ben a leírások szerint olyan nagy aszály sújtotta a Tisza-völgyet, hogy a folyó majdnem teljesen kiszáradt: „Szegednél a Tisza vize minden látható és tapasztalható ok nélkül elenyészék, annyira, hogy a számtalan halak a Tisza száraz fenekén kiinn maradván, nem győzték az emberek kifogdosni”.

Az 1711–1712-es esztendő azonban Szeged számára még nagyobb katasztrófát tartogatott. „De még ugyanazon év őszén a Tisza annyira feláradt, hogy falvakat söpört el és az emberek százsázmra veszték el. Szeged már ekkor válságos napokat élt. A magas vízállás a télen nem süllýedt s a tavaszi áradat katasztrófát szült. A lakosság védekezett, töltekezett egész a megszakadásig, de hasztalan. A duzzadó hullámok gátat törtek s alsó- és felsővárost elborították. Voltak ugyan téglafalazattal készült házak is, de ezek ép úgy, mint a vályogházak, sora omlottak. Az áradat még a nemrég épített pestis-kórházat (lazaretum) is elsodor-ta.

A belváros, illetőleg a palánk a magas földbástyáknál fogva árvízmentes maradt. Az ár ide nem hatolhatott be, de a fakadó vizek a pinczékét megtöltötték. A lakosság a veszedelem elől részben a palánkba menekült, részben pedig – különösen a felsővárosiak – a szőlőbe szaladtak. Öthalom felé a közlekedés hajókkal történt”.

A katasztrófa után Szeged más helyen történő újjáépítése is felmerült. A követke-

ző évben készült térképeken is látszanak az elöntés nyomai. (A felső képen: a város épületei a magaslatokon álltak 1713-ban, közöttük mocsaras területek húzódtak; az alatta lévő kép a vár és környezete részletes térképe 1713-ból, a magaslatokat utak kötik össze). Az 1715. évi adóösszeírás alkalmával Szeged lakosságának több mint 50 százaléka még mindig ideiglenes, földbe ásott viskókban lakott.

A 2000. év eseményei rendkívüli hasonlóságot mutatnak, hiszen egy éven belül rekordárvíz és -aszály fordult elő. A leírások alapján láthatjuk, hogy a védekezés a magassági hiányok elhárítására koncentrált. Már ekkor megjelenik a fakadóvíz fogalma. 1715-ben az árvíz miatt a helyreállítási munkákat fel kellett függeszteni. Az 1720–1735 közötti időszakban nyugodtabb évek következtek be, melyek a segítettek a város újjáépítését, illetve a várost és környékét védő töltések erősítését. A beszámolókból kiderül, hogy közvetlenül a várost védő töltések folyamatosan gyarapodtak, azokon a víz egyre ritkábban öntötte el a város mélyebben fekvő részeit.

A környék lakói folyamatosan birtokba vették az egykor Tisza által bejárt területeket, amelyeket azonban később csak rendkívüli erőfeszítésekkel lehetett megmenteni. „A Tisza árjai is nyugalmasabban, kevesebb aggodalmakat kelte hömpölyögtek alá. A palánki sánczok mélyedései – az Eugenius árok – ugyan minden évben megteltek vízzel. Innen a város körül elterülő laposokat a víz bár legtöbbször elborította, amikor a város egyes részei mint szigetek emelkedtek ki, – de ebből károk nem igen támadtak.” (Folytatás a 15. oldalon)

Szeged fejlődése és kapcsolata a Tiszával

Előzmények és az 1879-es Nagyárvíz

(Folytatás a 14. oldalról)
„Némely helyeken már töltéseket is emeltek, hogy a vizek nagyobb szétterüléseit meggátolják, mert olykor-olykor a kiöntések egész a macskási szőlőig elhatoltak s a partosabb földek művelésére a gazdák csolnakokon jártak ki.

E vizek a Szilléren, – akkor ‘Szellérd’ továbbá a ‘Sándor réven’ úgy a ‘Kis-Tisza’ ereken folytak vissza a Tiszába. Különösen a felsővárosi szigetségek laposait igyekeztek az elöntésektől megmenteni, hogy a szigetek közt való érintkezés könnyebb és biztosabb legyen. A magaslatokat kisebb nyúl-gátakkal kapcsolták össze. E gátakat 1731-ben rendszeresebben kiegészítették, megerősítették, úgy hogy a felső Tiszapart egész vonalán, valamint a Gizella-tértől a Boldogasszony-súgárút vonalán, a Borbás-utczáig létesített töltések, a vizek behatolását még a nagyobb áradások idején is meggátolták”.

1735-ben és 1736-ban sikeresen védték a szegedi lakosok a várost, a töltéseket sikerült megtartani.

A város azonban nem csak gátszakadás miatt kerülhetett elöntés alá, a fakadóvizek és annak elvezetésének meg nem oldott problémája 1741-ben okozott súlyos károkat Szegeden. „A veszély ugyan elhárult, de a fakadó vizek a város mélyebben fekvő részeit csak elborították. Alsó- és felsőváros ismét a régi szigetség képében tünt fel s egy ideig még a templombajárás is csónakokon történt”. (A képen: az 1740-es években megfigyelhető a város beépítettségének növekedése.)

Korábban nem tapasztalt jelenség is okozott árvizet. 1750-ből származik az első jeges árvíz leírása, melynek pusztításától majd egy teljes hónap megfeszített munkájával sikerült Szegedet megmenteni. „Az 1750. évi karácsonyi ünnepek előtt a Tisza medrében oly jégtorlódás támadt, hogy a folyás egészen megszűnt, a víz rohamosan

duzzadt s a legrosszabbtól lehetett tartani”. 1765-ben kitartó munkával fékeztek meg az ár pusztításait, majd 1770-ben a zöldár találkozott a Maros árhullámával, melyet esők okoztak. A várost védő 3000 öl hosszúságú töltéseken megfeszített munka folyt, de a töltések nem bírták a terhelést.

„Felsővároson Cseh András háza előtt az áradat iszonyú erővel tört be s a szakadás mind nagyobb rést vág ki. A lakosság kétségbeesve, óriási erőfeszítések közt hozza fogott a rés betöméséhez. Hajókat súlylesztettek, czölöpöket vertek le, melyeket sövényfonattal kötöttek össze s azután földdel telt zsákokat raktak le, mely úton a víz-ömlés meggátolva lett. Éjjel-nappal, váltott erőkkel folyt munkával erősítették az elázott töltéseket. Alsóvároson is több helyen mutatkozott a csurgás, de itt szakadás még sem történt”. A beszámolóból világosan kiderül, hogy a mai védekezési módok alapjait sikeresen alkalmazták a védekezők.

A városba bejutott víz azonban így is tetemes károkat okozott az épületekben, a város környéki művelt földek abban az évben termést nem adtak.

Az 1782. és 1874. évi árvizek ismét jelentős elöntéseket okoztak, sőt egy külterületi gátszakadás miatt a várost teljesen elzárta a víz, de a belterületet sikerült megmenteni. 1789-ben újabb jeges árvíz fenyegette a várost és környezetét, azonban egy jobb parti töltésszakadás, mely Szeged alatt keletkezett, megmentette a települést, azonban Torontál megye teljesen víz alá került. Az új évszázad előestéjén (1799-ben) ismét a Tisza árja és a fakadóvizek fenyegették a várost és környékét. Sikerült elhárítani.

A XIX. század első, a vizek kártételeire vonatkozó beszámolója nem árvízi beszámoló. 1801-ben a belvizek jelentették a veszedelmet a város lakói számára. „1801-ben pedig a nagy mértékben felszaporodott belvizek tettek károkat. Elázás következté-

ben mintegy 400 ház omlott ekkor össze. A vadvizek Pestmegyéből és a kunságból egész folyószerüleg ömlöttek s azt tartották, hogy a Dunából erednek”. Nyilvánvaló, hogy a belterületeket elöntő vizek a hagyományos építkezési technológiával készített épületekben okozták a károkat, a téglaeépületek épen maradtak. A város akkori házainak csupán töredéke épült téglából.

A Tisza alig több mint egy évtizednyi nyugtot hagyott a városnak és lakóinak. 1813-ban komoly veszedelem alakult ki. A vízgyűjtőn lehullott nagy csapadékok és hóolvadás következtében nagy árhullám vonult végig a Tiszán, mely egész évben tartott. A védekezők figyelme és veszélyérzete lankadt a hosszú védekezés alatt, ami érthető, hiszen gátszakadásra csak decemberben került sor, ráadásul az őrizetlenül hagyott töltésszakaszon. A város harangját félrevertve az utolsó pillanatban érkező lakosok segítségével sikerült a katasztrófát elkerülni.

Három év múlva (1816) újabb árhullám érkezett, melyről Vedres István így számolt be: „Éjjel is, nappal is gyakran félre verik a harangot s ezerként szaladnak az emberek a városból a töltések veszedelme meggátolására”. Továbbá: „Kevés híja volt, hogy a vár kapuján és a körbástya ablakán a víz be nem ömlött a várba s innen a városba. A szivárgó víz azonban a laposabb helyeket s egész utcákat így is elborította. A víz több mint ezer házat eláztatott, melyek mind megroskadtak és csak nagy költséggel voltak helyreállíthatók”. A város lakossága hat hónapon keresztül vívta csatáját a folyóval, melynek eredményeképp a város megmenekült a végős pusztulástól. Az városba szivárgó és ott összegyülekező fakadóvizek miatt azonban 1300 ház megroskadt. A leírások szerint ez volt az első, kísérleti alkalom, amikor a város négy pontján felállított, 24 gőzgép segítségével távolították el a belterület vizeit.

1829 tele és 1830 tavaszának időjárása ideális körülményeket teremtett egy jelentős árvíz kialakulásához. Erre az időszakra már a Körösökön számos átmeteszt végrehajtottak. A város pusztulásának megakadályozásában aktívan részt vett Vedres István, akinek vezetésével sikerült elhárítani a Boldogasszony utcánál lévő zsilip beszakadásának súlyos következményeit. Szegedtől D-re, Zombornál átszakadt a töltés és egész Torontál megyét elöntötte a víz, hatalmas károkat okozva.

(A második részt a következő lapszámban közöljük.)

Védekezési biztonság 243 km²-en

Fejlesztés a Torontáli öblözetben

(Folytatás az 5. oldalról)

Ugyanakkor kedvezőbb fenntartási munkakörülmények és csökkentett mértékű fenntartási költségek érhetőek el.

Az árvízvédelmi töltés mentett oldalán leterhelő paplan építése szükséges a nem kielégítő altalaj, illetve rézsűállékonysági problémák kiküszöbölésének céljából.

Az 1512 fm hosszú parapetfal Újszeged városrész belterületét védi a töltéskorona szintjét meghaladó vizek ellen. Fedkövei hiányoznak, hírközlő kábel kezelőszerkezetei tönkrementek, a betonszerkezet több helyen megrepedt, a dilatációk nem kellően vízzáróak. Felújítása időszerű.

Őrtelepi infrastruktúra

Az árvízvédelmi, felügyeleti, őrzési, fenntartási munkák hatékonyabbá, gazdaságosabbá tétele érdekében a gátórházak fűtési, hőtechnikai korszerűsítése és infrastruktúrájának javítása szükséges.

E hiányosságok higiéniai, egészségügyi, környezetvédelmi problémákat is felvetnek – a gazdaságtalan üzemeltetés mellett.

Véderdő rekonstrukció

A 11. 06. árvízvédelmi szakaszon belül a Maros bal parti hullámtéri véderdők minőségi állapota szélsőséges. A véderdők fele felújításra szorul, mivel összetételük, koruk, szerkezetük, és általános állapotuk annyira leromlott, hogy már nem képesek a töltést védő funkciójukat betölteni.

A védképesség helyreállítása érdekében azonnali erdészeti beavatkozások szükségesek. A saját kezelési véderdőinkből 4,5 ezer fm nem felel meg töltést védő szerepének.

Vízrajzi monitoring hálózat

A meglévő hidrológiai monitoring rendszer adatbiztonsága jelenleg nem megfelelő, a mért elemek számának növelése szük-

séges a megalapozottabb döntés-előkészítéshez.

Ennek érdekében szükséges a vízmenyiség és a vízminőség mérésének automatizálása (vízhozammérő berendezések és vízminőségmérő szenzorok beépítésével), jelenleg működő hidrológiai állomások megbízhatóságának növelése (redundáns szondák beépítésével). Ugyancsak szükséges a monitoring informatikai infrastruktúrájának fejlesztése (az új egységek távmérő hálózatba kapcsolásával, valamint adatgyűjtő-, kinyerő-, feldolgozó egységek létesítésével, szoftvertámogatások összehangolásával).

A projektre vonatkozó további információval Fejes Péter projektmenedzser (e-mail: fejesp@atikovizig.hu) illetve e sorok írója (franksz@atikovizig.hu) áll az érdeklődők rendelkezésére.

Frank Szabolcs

VÍZPART

Az Alsó-Tisza vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság lapja
Megjelenik negyedévente

Szerkeszti: a szerkesztő bizottság

Elnöke és felelős kiadó:
dr. Dobi László

Felelős szerkesztő: Pálfi Katalin

Szerkesztők: Nagyszöllősi Nóra,

Priváczkine Hajdu Zsuzsanna

Szerkesztőség: H-6701 Szeged, Pf.: 390

6720 Szeged, Stefánia 4.

Tel.: 36/62/599-599; Fax: 36/62/599-555

E-mail: n.nora@atikovizig.hu

Nyomás: „NORMA” Nyomdász Kft.,
Hódmezővásárhely

F.: ATIKÖVIZIG
6720 Szeged, Stefánia 4.
6701 Pf. 390

DÍJ HITELEZVE
SZEGED I.
Megyei Postahivatal
6701

NYOMTATVÁNY

Takarítsuk együtt vízpartjainkat!

**2008. május 30-ra
a Vízügyi és Környezetvédelmi
Központi Igazgatóság, valamint
az ország 12 környezetvédelmi
és vízügyi igazgatósága
a Magyar Turizmus Zrt-vel közösen
országos szemétszedési
akciót hirdetett meg.
A „Takarítsuk együtt
vízpartjainkat” akció
a „2008 a Vizek Éve” program-
sorozat keretében zajlott.**

Az Atikövízíg esetében azonban a természet közbeszólt. A május 30-i szemétszedési akciót a Tisza emelkedő vízszintje, valamint a folyamatos esőzések miatt a szegedi igazgatóságnak sajnálatos módon egy későbbi időpontra kellett halasztania. Az akciót végül 2008. július 4-én bonyolította le az Atikövízíg Szeged belvárosi szakaszán.

A felhívásra mintegy 60-70-en jelentkeztek. Az önkéntesek, más szervezetek és cégek képviselői, valamint az Atikövízíg dolgozói a szegedi hajóállomásnál és az Árvízi emlékműnél kaptak zsákokat, kesztyűt és kezdhették meg a szemétszedést a két gyülekezési pont közötti szakaszon.

Akadtt a folyóparton mindenféle hulladék: konzerv és fém dobozok, üvegek,

pillepalackok, ruhadarabok, papír, nejlon, gumi. Széles volt a „választék”. A hulladék nem csak a folyó „hordalékaként” kerül a vízpartra, hanem egyesek (többek!) által felelőtlenül hátrahagyott szemét is csúfítja a Tisza-folyó partját. Az évről évre növekvő hulladékmennyiség csökkenéséért mi is tehetünk. Erre szeretne volna felhívni az Atikövízíg a szemétszedési akció megrendezésével a figyelmet.

A felhívásra megjelent lelkes csapatnak köszönhetően a Tisza-part szegedi belvárosi szakasza körülbelül másfél óra alatt tisztult meg a szemétáradattól.

A rendezvény fő támogatója a Szegedi Környezetgazdálkodási Nonprofit Kft. volt. Az akcióhoz a cég ingyen bocsátott rendelkezésre szemeteszsákokat és konténeret, valamint gondoskodott az összegyűjtött, nagy mennyiségű hulladék elszállításáról is.

Köszönetünket szeretnénk kifejezni mindazoknak, akik megjelentek vízpart-takarítási akciónkon és aktívan részt váltak abban, hogy tisztább legyen Szeged egyik legszebb része, a Tisza-part.

(Részletesebb a képes összefoglalónk internetes oldalunk, a www.atikovizig.hu „Hírek – Közlemények” rovatában.)

Nagyszöllősi Nóra

